

**Інвенція.
Диспозиція.
Методи викладу
матеріалу. Теза
й аргументація.
Різні види
аргументації**

Термінологічний диктант

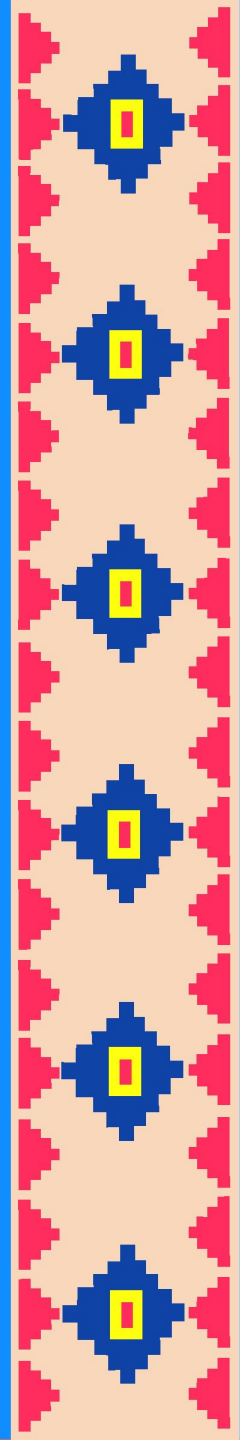
Дайте визначення поняттю
«риторичний текст»?

Які основні ознаки риторичного
тексту?

Назвіть основні етапи становлення та
розвитку науки «риторика».

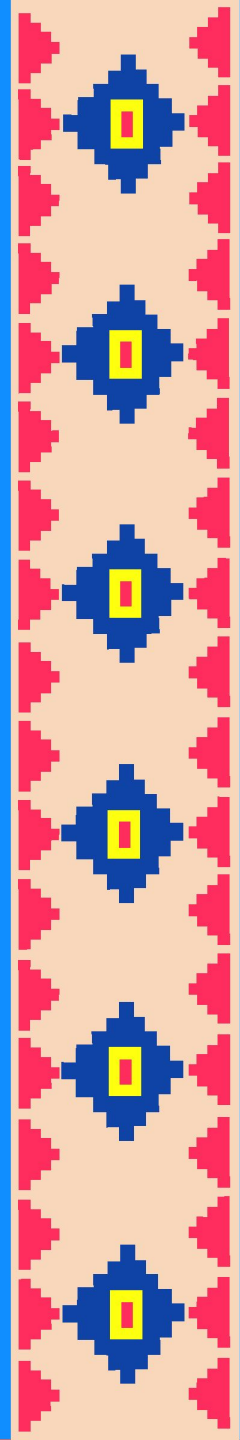
Наведіть приклади основних ораторів
Стародавнього світу.

Поясніть різницю між ритором та
оратором?

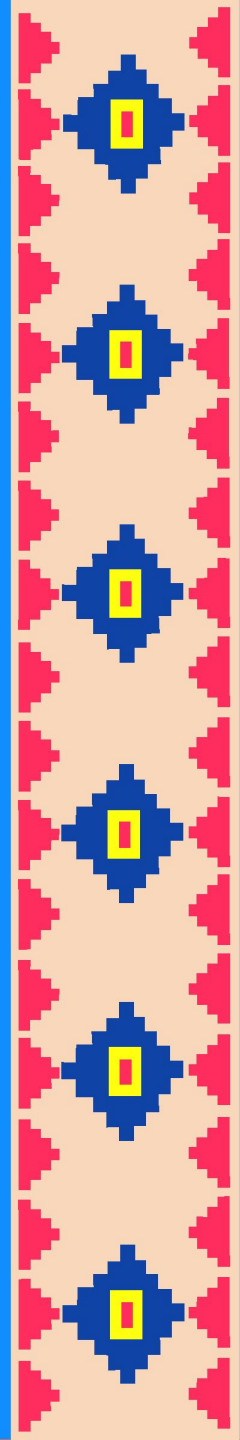

Оратор — людина, яка виголошує різні промови — політичні, юридичні, наукові.

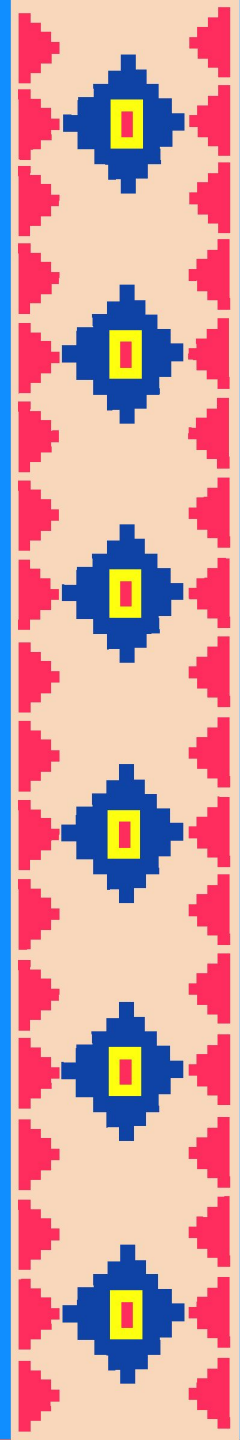
Ритор не просто говорить, а говорить бездоганно, його промова є взірцевою. До того ж ритором називали викладача красномовства (3 інтернетних джерел).

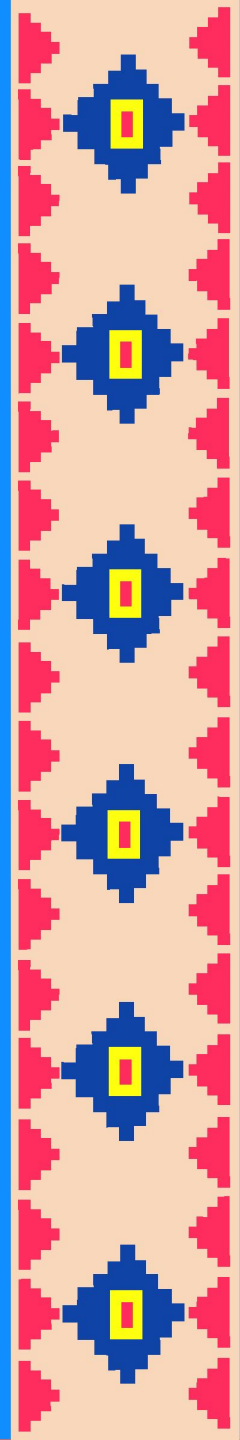
Найважливішим та найпоширенішим аспектом організації та здійснення мовної взаємодії між співрозмовниками виступає використований ними зразок мислення й мови. Він є вихідним структурним елементом формулювання думок, їх вербалізації та передачі в формі якихось сигналів від одного співрозмовника до іншого. Це своєрідна культура духовного розуміння співрозмовниками один одного.

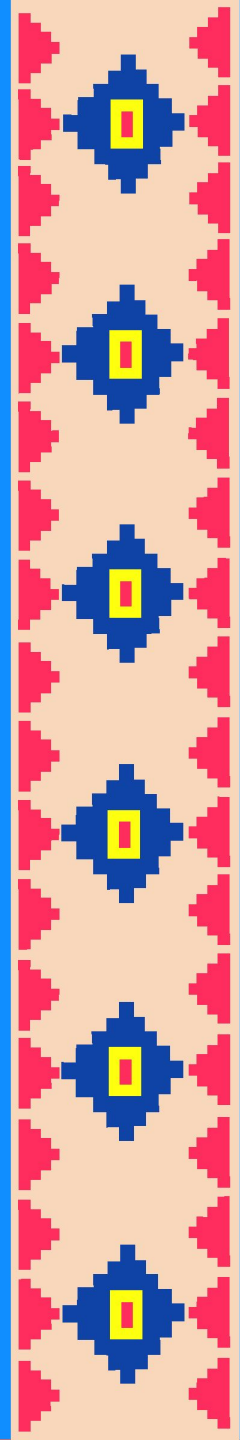
Побудована і передана за таким зразком думка може бути зрозуміла, інтерпретована і пояснена іншою людиною, який володіє таким зразком. У риторичній формі цей зразок називається риторичним каноном і являє собою випробувану тисячоліттями і відповідає загальним законам людського мислення і мовлення парадигму (зразок) розумової і мовної діяльності.

Виходить, для здійснення ефективного мовного взаємодії нам слід зрозуміти і усвідомити, як виникає і як організовується сам зміст промови. Іншими словами, нам треба ясно і чітко уявляти, як зароджується в голові людини ідеальний образ, ідея перетворюється в добротну, риторично грамотну мову. Таку промову, яка пробуджує у співрозмовника певні почуття, відповідну думку, його власне живе слово.

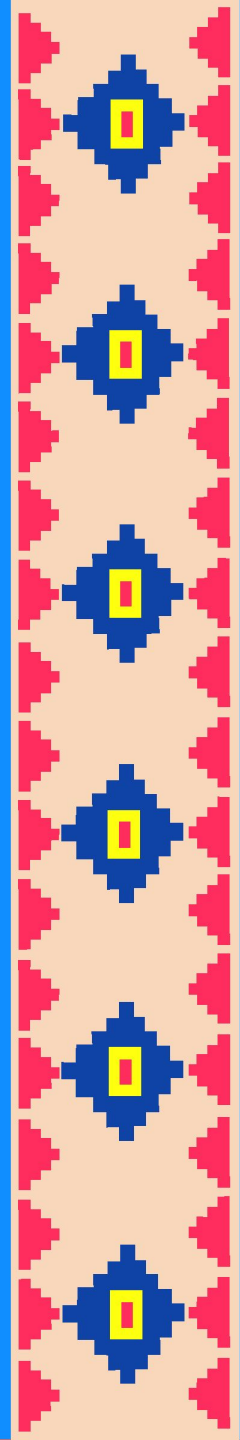

Чи можна зробити так, щоб думок стало більше, щоб вони були цікавіше, щоб доступно і чітко передавали співрозмовнику те, що бажає передати йому говорить? Звертаючись до риторичного канону, ми думаємо про те, щоб наші думки не вислизали і не заважали один одному, а отримали стрункий порядок і, нарешті, ожили в звучить слові, щоб кожна думка знайшла для себе краще словесне вираження, а все разом склали б єдине, гармонійне ціле - чудову промову.

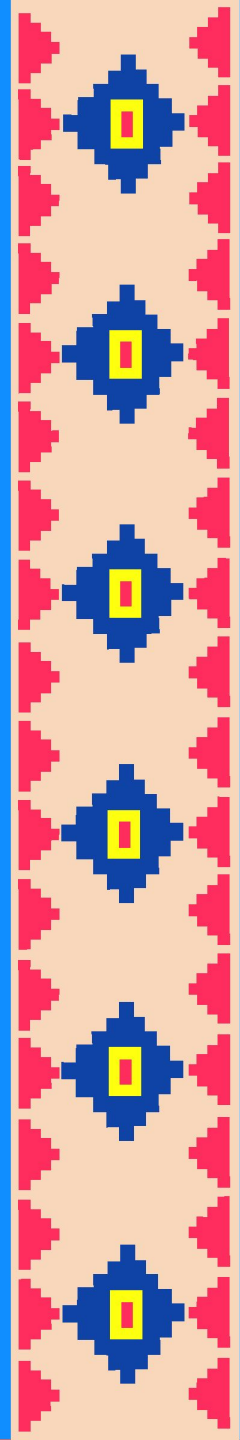
За своїм змістом риторичне канон включає п'ять етапів-елементів, які розкривають шлях розвитку думки до мови:

1) *інвенція* (лат. *Inventio*), тобто знаходження, винахід (*invenire quid dicere* - букв, "винайти що сказати");

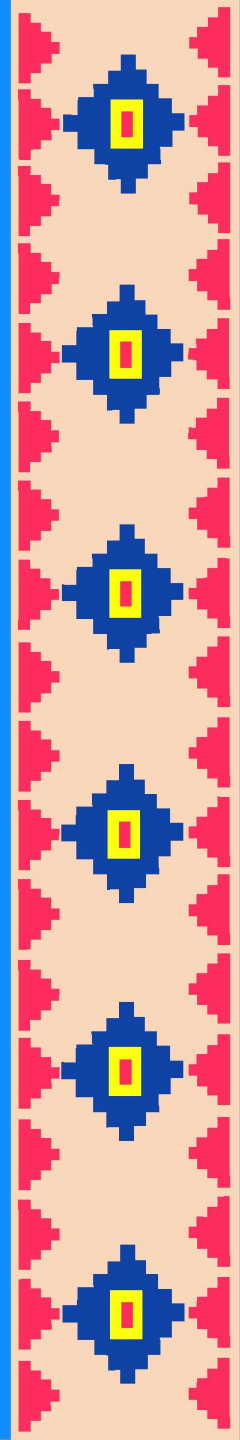

2) **диспозиція** (лат. *Dispositio*),
тобто розташування (*inventa
disponere* - "розташувати
винайдене");

3) **елокуція** (лат. *Elocutio*),
тобто словесне оформлення
думки, власне красномовство
(*ornare verbis* - "прикрасити
словами");

4) *запам'ятовування* (лат. *Memorіo*). В Античності мови вчили напам'ять, репетировали. Часто автор мови (логограф) писав її для замовника, який тільки вчив і потім виголошував промову;

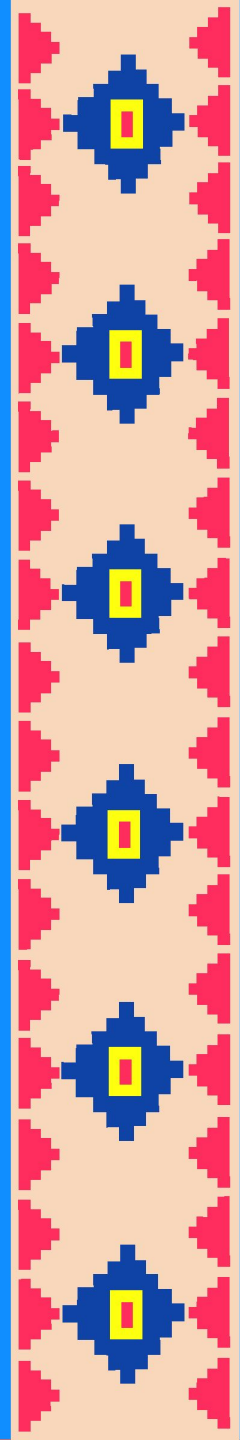
5) *проголошення* (лат. *Actio hurocrisis*), тобто акторське, театральне виконання мови. Етап, на якому мова не тільки вимовляється, але і розігрується (грец. *Hurocrites* - актор) з відповідним використанням жесту, міміки, голосових даних оратора.

Розділи класичної риторики

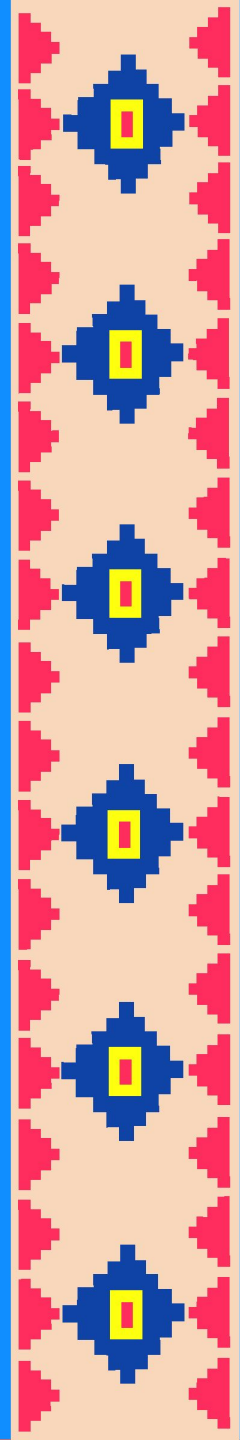
Інвенція — винайдення думок, знаходження матеріалу, визначення теми, задуму промови.

Диспозиція — розташування думок; визначення послідовності подачі матеріалу для реалізації поставленої мети, відбір аргументів для доведення думок.

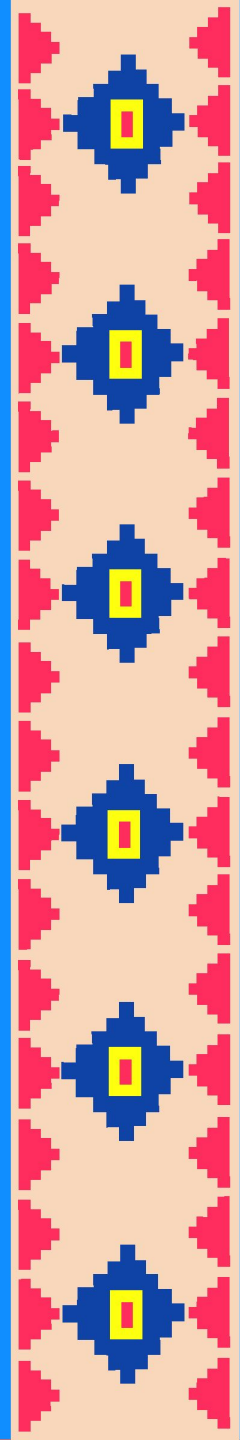
Елокуція — вираження думок; відбір ефективних мовних засобів (слів, словосполучень, речень, стилістичних фігур) для висловлення думок і реалізації запланованого, сама реалізація задуму.

Елоквенція як частина елокуції — використання риторичних фігур, прикрас мовлення.

Меморія — запам'ятовування промови: використання властивостей пам'яті для заучування змісту тексту, словесних і несловесних засобів.

Ораторія (акція) — виголошення промови: техніка виконавської майстерності оратора.

Серед поданих назв промов оберіть 2-3, які найбільше вас зацікавили і які ви неодмінно хотіли б послухати. Обґрунтуйте свій вибір.

1. Океан.
2. Що сталося в Нью-Йорку?
3. Спорт в англійському коледжі.
4. Як слід вивчати мову?
5. Наскільки чесною має бути реклама?
6. Кращий фільм року.
7. Сучасне обладнання ферм.
8. Життя серед ескімосів.
9. Найвидатніший із моїх учителів.
10. Мер нашого міста.

МЕТОДИ ВИКЛАДУ МАТЕРІАЛУ

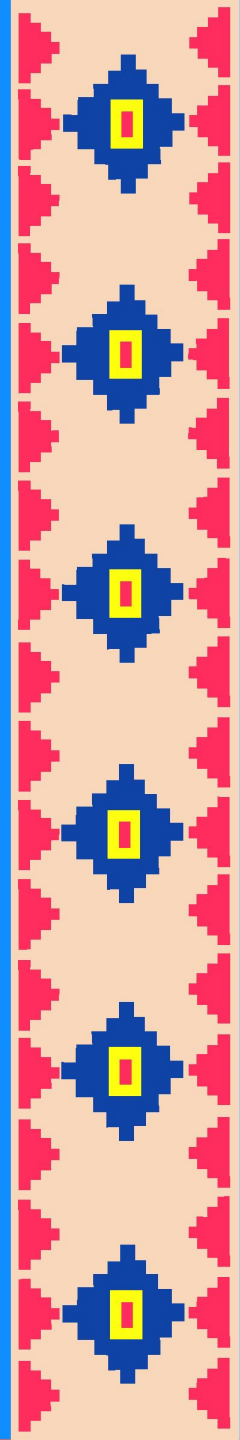
- **Хронологічний** відповідає перебігу подій, порядку елементів цілого; використовують для викладу біографічної, історичної, сюжетної теми
- **Дедуктивний** передбачає рух думки від загального до часткового, перехід від загальних сентенцій, положень до прикладів, фактів, випадків: від тези до її підтвердження; метод пошуку підтверджень висловленої ідеї

- **Індуктивний** передбачає рух мовленнєвого цілого від часткового до загального: спочатку викладають окремі факти, випадки, спостереження, а потім, після їх аналізу й оцінювання, вказують на закономірність, роблять загальні висновки
- **Метод аналогій** передбачає зіставлення об'єктів (явищ, проблем, понять) задля перенесення закономірностей з одного (відомого) на інший (менш відомий чи невідомий) об'єкт
- **Концентричний** передбачає постійне повернення до проблеми, повторення проблеми, але кожен раз ніби на новому витку, тобто, проблема обростає новою інформацією, новими аспектами

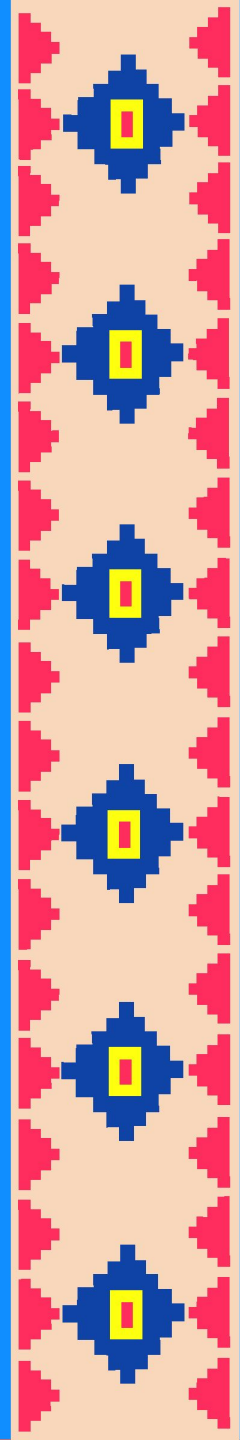
Аргумент — доказ на захист факту, явища, положення.

Критерії відбору аргументів:

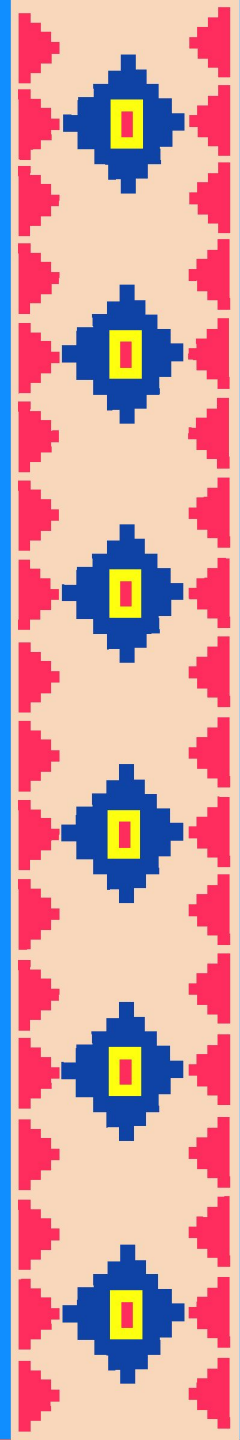
- орієнтування на певну аудиторію;
- раціональність, зв'язок з тезою, тобто всі аргументи повинні працювати на головну думку;
- образність, яскравість як психологічна умова результативного засвоєння матеріалу

Тези — короткий виклад основних думок автора, який передає не зміст, а лише головні положення доповіді, лекції; статті тощо. Щоб скласти тези, необхідно прочитати (прослухати) текст, продумати, його зміст, знайти основну ідею та викласти основні положення.

Тези мають дещо спільне з планом (розгорнуті пункти, плану нумеруються) та а конспектом (тези також передають зміст тексту, але в більш сконцентрованому вигляді). Однак якщо план допомагає нам представити структуру тексту та назвати його основні теми, то тези! розкривають суть всієї текстової інформації.

Тези — стисло сформульовані основні положення прочитаного тексту. Тези розкривають суть усієї текстової інформації.

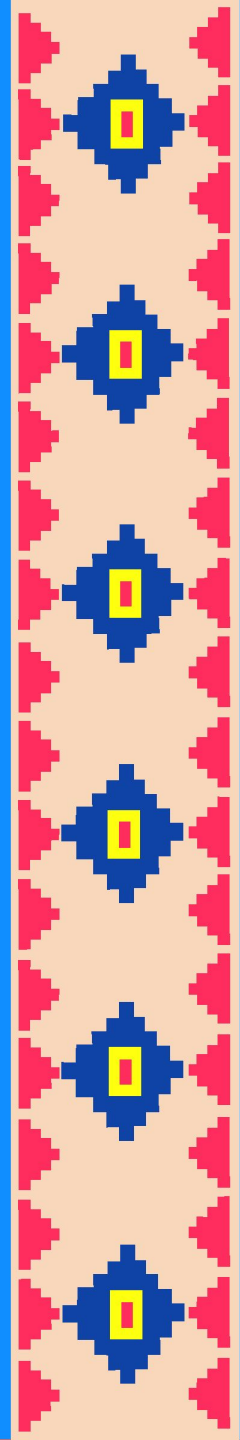
Тези поділяються на такі види: цитатні (відбір і запис авторських тез), вільні (формулювання основних положень власними словами); змішані.

Тези бувають:

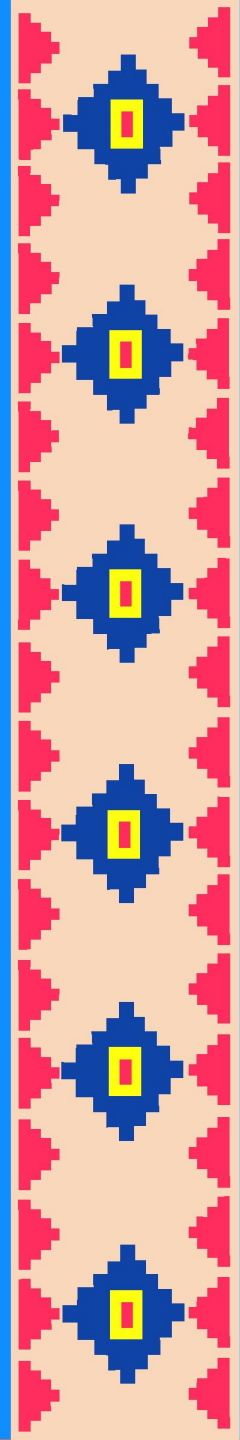
простими (записуються
тільки твердження
автора);

складними (відображена
аргументація
тверджень).

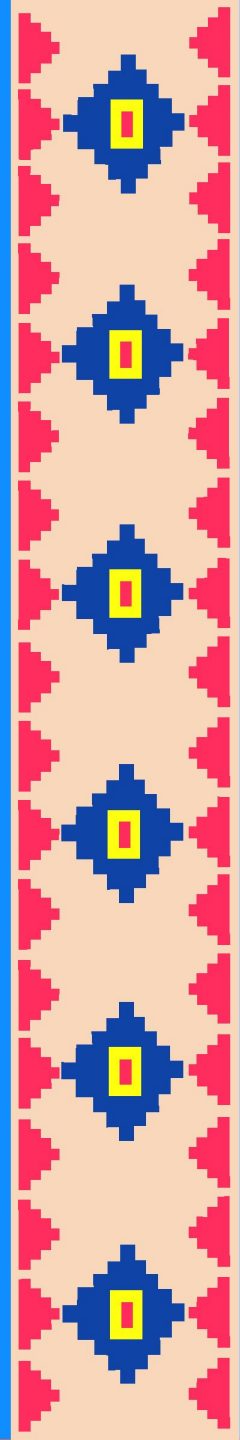

У риторичі все підпорядковане мистецтву переконання. На етапі інвенції — це підбір матеріалу, в диспозиції — його розташування, в елокуції — добір мовних засобів і способів їх подачі, в мнеморії — запам'ятовування найважливішого, в акції — характер мовної поведінки і паралінгвістичних прийомів (виголошення, міміка, кінесика, жести). Це підтвердження (*confirmatio*) і спростування (*refutatio*) певних положень.

Проте основним етапом і змістом переконання є аргументація як логічна частина диспозиції.

Аргументація в широкому вжитку означає майстерний добір переконливих доказів і як результат—мистецтво дискусії. В основі аргументації лежить складна логічна операція, що є ланцюжком або комбінацією суджень як елементів доказу: теза (гр. *thesis*), аргумент (лат. *argumentum*), демонстрація (лат. *demonstratio*).

Залежно від способу обґрунтування розрізняють:

емпіричну аргументацію;

теоретичну аргументацію.

Залежно від форми (схеми) розрізняють:

симптоматичну аргументацію;

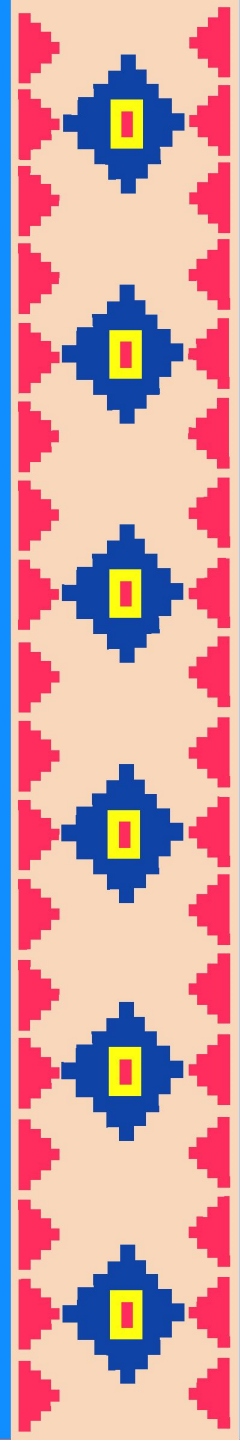
причинну аргументацію;

аналогійну аргументацію.

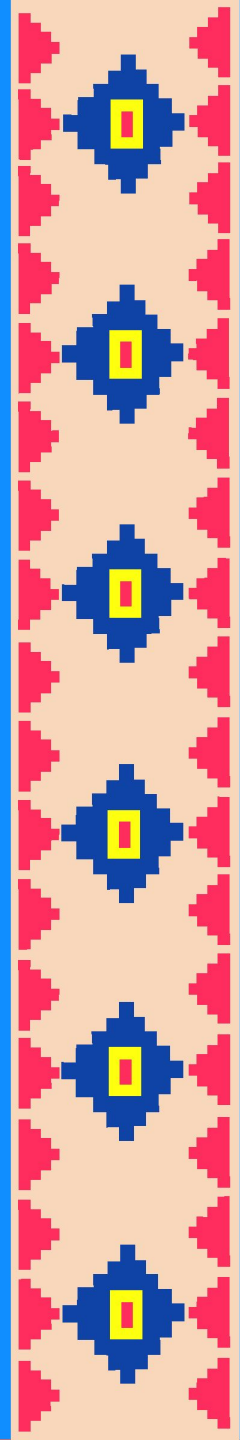
Залежно від процедури обґрунтування розрізняють:

пряму аргументацію;

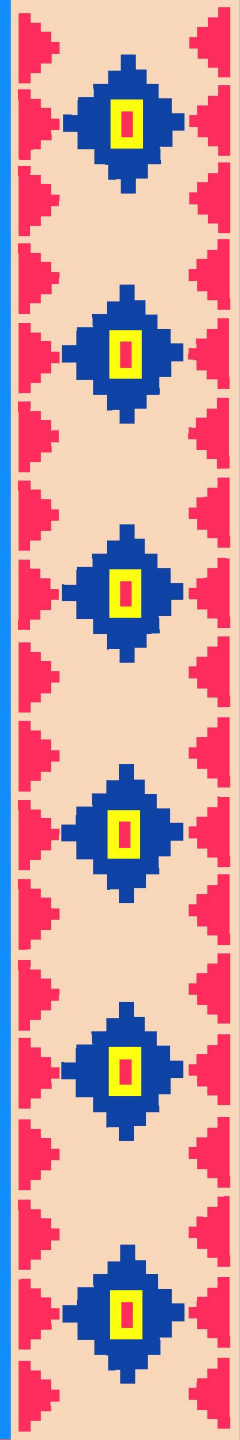
непряму аргументацію.

Прочитайте промову відомого античного оратора Горгія. Визначте, який тип мовлення обрав промовець. Доведіть, що мовне оформлення промови логічне, доцільне.

Славою служить місту
сміливість, тілу — краса, духу —
розумність, мовленню —
правильність; усе протилежне
цьому — лише безславність.
Слово — найвеличніший
володар: видом мале й
непомітне, а справи творить
чудові — може страх припинити і
печаль відвернути, викликати
радість, поселити жалість.

Однакову могутність мають і сила слова для стану душі, і склад ліків для відчуттів тіла. Подібно до того, як із ліків різні по-різному виводять соки з тіла й одні припиняють хвороби, інші ж — життя — так само й промови: одні засмучують, інші захоплюють, цих лякають, а іншим, хто слухає їх, вони хоробрість навіюють. Буває, недобрим своїм переконанням душу вони зачаровують і заворожують.